

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 6.

Desember 1927

25de årgang.

Redigert av Det Norske Myrselskaps sekretær, torvingeniør J. G. Thaulow.

PROFESSOR JON LENDE-NJAA

DET NORSKE MYRSELSKAPS FJERDE FORMANN

PROFESSOR JON LENDE-NJAA blev pludselig syk mens han den 1. juli i år var tilstede ved demonstrasjon av endel kulturer på forsøksgården på Møistad for representanter for det tyske myrselskap og det danske hedeselskap, som besøkte vårt land i sommer. Han blev liggende på Hamar noen dager, men kom sig så pass at han kunde søke en spesialist i Oslo og derefter legge sig til sengs her ute på Landbrukshøiskolen. Hodesmertene øket imidlertid, og 14 dager efter sykdommens utbrudd lå han på operasjonsbordet på dr. Magnus's klinikk i Wergelandsveien i Oslo. Lægen hadde konstatert en svulst i hjernen. Denne satt dessverre på et sådant sted, at den ikke kunde fjernes ved operasjon, og da heller ikke behandling med røntgenstråler hjalp var der ikke lenger noe håp. Efter en liten bedring i siste halvdel av august gikk det nedover, men ikke hurtig. En kraftig mann som Lende-Njaa var ikke så lett å slå ned. Smertene var store, men ånden var klar og energien spent. Da han i august og september fikk være hjemme fra sykehuset en 3 ukers tid, tok han så snart han kunde en kjøretur omkring på feltene sine øg blev à jour, så han kunde gi assistentene sine ordrer, som om der ikke var spørsmål om sykdom. Men kreftene svant dog litt efter litt, og kl. 4 om morgenen den 20. november kom døden som en befrier. En lungebetendelse hadde støtt til de siste dager og gjorde døden stille og rolig.

Bisettelsen foregikk i Krematoriet i Oslo den 26. november under stor deltagelse. Der blev nedlagt 13 kranser, deriblandt en fra Det Norske

Myrselskap ved fhv. landbruksdirektør *Tandberg*. Askeurnen blir senere satt i en grav på Mære kirkegård.

*

Jon Ragnvald Lende-Njaa blev født i Time på Jæren 10. januar 1882 som den næsteldste av 11 søsken. Faren var lærer og gårdbruker Endre Jonsen Lende, en stillferdig mann, som tidlig holdt gutten til arbeidet på gården, men som også åpnet hans blick for de ideelle grunndrag i dette arbeide. Njå ligger innunder Njåheiene, og er det kanskje litt stengt på selve gården, er utsynet så mye videre oppe fra heien. Mesteparten av det den unge evnerike gutten så derfra var ikke dyrket dengang, men åkerflekkene øket år for år, og skogplantningene trivdes. Han så tidlig at der var muligheter for bedre livsvilkår på Jæren. Det gjaldt om å finne ut hvordan disse muligheter skulde løses. Nøkternt og klart. Det var et karakteristisk trekk i Lende-Njaa's temperament at han søkte å se tingene uten omsvøp; hans «hvorfor» og «hvorledes» var mange inntil han var blitt sikker i sin opfatning. Men var der en sak som det var hans oppgave å klarlegge, gikk han også direkte på kjernen, og derfor blev hans svar i regelen klare og sikre.

Denne evne til klar tenkning øket med årene. Mitt første inntrykk av Lende-Njaa var, at han var en robust og energisk kar som gikk på, men ikke så målene synderlig klarere enn vi andre. Det var vel en evne som utvikledes under tumlingen med de mange problemer som reiste sig under arbeidet med forsøkene.

Men foruten å være klar og nøktern var Lende-Njaa også meget av en drømmer. Han hadde sans for poesi; han elsket musikk, men var ikke selv musikalsk. Han var glad i blomster, og det er karakteristisk at på Mæresmyren dyrket han blomster fra det første år han var der. Han var en utpreget naturelsker, og derfor var det vel også at han var så dypt fedrelandssinnet. Slik som bondenæringens beste folk ofte er. Og Lende-Njaa var bonde tvers igjennem. Han stod med begge ben på den jord han var rundet av. Det robuste og bløte lå side om side i hans karakter. Han reiste sig hurtig til kamp for det han mente var rett, og da kunde han slå hårdt. Han blev lett ivrig i diskusjonen, og mange anså ham for å være stridbar. Men på sine spaserturer ga han sig f. eks. gjerne i snakk med småbarn, og intet gledet ham mere enn når barna ga sig av med ham igjen. Hans barnekjærhet var i vakker harmoni med hans beundring for det naturlige og ekte. Det bløte i hans natur var religiøst stemt og var sterkt påvirket av hans mor Ingeborg Maria Gundersdatter, f. Åsland.

Et særmerke ved Lende-Njaa var også hans varme interesse for ungdommen. Her på Landbrukshøiskolen deltok han meget i samfundslivet. Og det er karakteristisk for den tillit han nød blandt de studerende, at den ene gang han tok imot valg til formann i Studentsamfundet valgtes han enstemmig.

Lende-Njaa var en trofast venn. Han var livlig og pratsom i kame-ratkretsen, og der blev alltid diskusjon hvor han var tilstede. Hans interesser var omfattende. Han fulgte godt med på områder langt utenfor sin fagkrets og hadde betydelige kunnskaper. Særlig de sociale spørsmål interesserte ham sterkt.

*

Lende-Njaa fikk sin utdanning først i farens folkeskole, derefter på et fortsettelseskursus i Time vinteren 1898—99, på Tveit landbruksskole 1900—02 og tilslutt på Landbrukshøiskolen, hvor han gjennomgikk jordbruksavdelingen 1902—04 og meieriavdelingens fagklasse 1905—06. Sin praktiske utdanning fikk han foruten på farsgården som lærling på Landbrukshøiskolen, som bestyrer av en gård i hjembygden og som forpakter av Berg prestegård i Sandsvær. Etterat han var blitt landbrukskandidat var han en tid gårdsbestyrer i Trøndelag (Hoplå i Åsen).

I forsøksvesenets tjeneste kom han i 1908, da han blev assistent på Hjellum hos forsøksleder *Christie*. Her var han i 2 år, inntil han fra 1. april 1910 ansattes i Det Norske Myrselskaps tjeneste efter forsøksleder *Glærum* som myrkonsulent og leder av forsøksstasjonen på Mæresmyren. På Hjellum fikk han skjerpet sine evner til nøktern tenkning. *Christie* var selv en klar hjerne, som hatet alt utenomsmakk. Han stillet problemene op enkelt og liketil, gikk like på saken og fikk enkle svar, som han la frem uten pynt. *Christies* evne til å se klart og praktisk på tingene fant gjengklang hos hans yngre assistent, og det er ikke tvilsomt at de 2 årene på Hedmark var av grunnleggende betydning for Lende-Njaa's senere arbeide.

Som myrspecialist fikk den 28 årige mann et vidt og tildels nokså uryddet arbeidsfelt. Men han hadde fra ungdommen fått forståelse av, hvilken rikdom vårt land har i myrene. Det gjaldt bare om å gripe arbeidet med dem an på rett måte. For ham meldte sig derfor en lang rekke av praktiske spørsmål som måtte undersøkes nærmere, innen han kunde gå ut til gårdbrukerne med sine råd og veiledninger. Han reiste meget, undersøkte en mengde myrer og erhvervet sig et inngående kjennskap til myrstrekningene og myrtypene her i landet. Og han holdt også adskillige foredrag. Han sa greit hvad han mente — han hadde i utpreget grad sine

meningers mot. Men veltalende var han ikke, og med sin hang til grundighet festet han sig ofte sterkt ved de tunge og lite utredede sider av emnene, mens han for lettere hen over de mer almindelig kjente ting. Det er videnskapsmannen som røper sig i dette forhold også.

Lende-Njaa arbeidet på Mæresmyren i 11 år. Og det blev 11 rike arbeidsår. Jeg skal ikke her gå i detaljer. Myrselskapets «Meddelelser» for årene 1911—21 inneholder de viktigste ting i myrkonsulentens beretninger om virksomheten og i hans øvrige skriftlige meddelelser. Myrselskapets medlemmer vil finne det viktigste her. Jeg skal bare peke på, at han overtok en stasjon med 18 mål opdyrket myr, med bare en liten forsøkslåve. Og han leverte den til sin eftermann med 245 mål dyrket og 49 mål halvkultivert myr, vel bebygget og godt utstyrt med maskiner og redskaper.

Når man fulgte Lende-Njaa omkring på feltene på Mæresmyren, blev man imponert over hans nøiaktige kjennskap til forholdene på hvert enkelt felt. Man merket at det ikke var første gang han var på feltet. Man forstod at han stadig arbeidet i tankene med de spørsmål han stod overfor og søkte å få et stadig klarere og riktigere svar. Han var av disse stadig søkende som ikke gir sig tilfreds, før de har nådd inn på helt sikker grunn. Og derav kom det vel også at de besøkende fant forsøkene på Mæresmyren så lærerike. Man blev slått av, hvor riktige og enkle forsøksplanene var lagt. Det store arbeide han i 1912 fullførte over plantenes luksusbruk av fosforsyre og kali er et utmerket eksempel på, hvor greit og systematisk han la sine planer — et arbeide som blev belønnet med 1905-fondets premie.

De fleste av, for ikke å si alle våre tidligere gjødslings- og kalkningsforsøk var bare 1- eller 2-årige. Lende-Njaa var klar over svakheten ved dem og tok straks til å arbeide med flerårige forsøk som efterhånden kom til å strekke sig over hele omløp. Disse langvarige forsøk var også nødvendige når det gjaldt undersøkelser av myrenes avgrøftning og kultivering i det hele. De forsøksresultater han har offentliggjort omfatter de fleste områder av myrenes dyrkning og stell. Han har samlet det meste i en bok «Myr dyrkning», som kom ut på Grøndahl & Sønns forlag i 1924. Det er en mer selvstendig norsk veileder enn noen annen i vår landbrukslitteratur, når kanskje professor *Korsmo's* store bok «Ugress i nutidens jordbruk» undtas.

Sine forsøk utstrakte han foruten til de faste felter på Mæresmyren også til en rekke felter utover landet. Disse forsøk utfyller i noen grad forsøkene på Mæresmyren, idet de viser resultater fra steder med andre klimatiske forhold og andre myrtyper.

Lende-Njaa's forsøksberetninger er klare og praktiske. Sin evne til klar og lødig fremstilling viste han bl. a. også i sine skrifter om nydyrking og om dyrkning av høstrug, som begge blev belønnet med opsatte premier.

Under sin myrkonsulenttid fikk Lende-Njaa også tid til å lede straff-fangenes arbeide med opdyrkingen av endel av Mæresmyren. I de senere år underviste han i endel av jordbrukslæren på Mære landbruksskole. Efterhånden blev der lagt mere og mere beslag på hans arbeidskraft i offentlige anliggender. Han blev formann for centralkomiteen av næringsnevndene i Nord-Trøndelag og fylte dette hverv på en helt fremragende måte. Han var medlem av statens myrdyrkningskomité og av den 2. kornsakskomité. I Sparbu kommune begynte man å velge ham til bygdens tillidshverv, og han var meget på tale som stortingsmann i 1920 som representant for bondepartiet. Han hadde allerede da i flere år vært medlem i Norsk Landmandsforbunds landsstyre og av dets arbeidsutvalg.

Ved sin avreise fra Mære tildelte Nordtrøndelag landbruksselskap ham sin gullmedalje. Det er den eneste gang selskapet har tildelt noen denne utmerkelse.

Lende-Njaa følte sig hjemme i Trøndelag. Trøndernes rettlinjethet var i slekt med hans egen. Han blev også knyttet til dem med sterke bånd. Hans første hustru Ragna Westrum var fra Levanger. Hun og deres lille sønn Erling ligger begravet på Mære kirkegård. Hans annen hustru Astrid Welde, som han blev viet til på dødsleiet og som pleiet ham under hans sykdom, er fra Beitstad.

*

Det var å bli nokså brutalt rykket op av en jordbunn han hadde slått rot i, da Lende-Njaa besluttet å overta det nyoprettede professorat i jordkultur ved Norges Landbrukshøiskole, som han hadde søkt i 1920. Han gjorde det også under tvil. Han fratratte som myrkonsulent 31. mai 1921 og ga sig straks ut på en studiereise til Tyskland. I sin myrkonsulenttid var han forøvrig også utenlands flere ganger. Efter hjemkomsten i slutten av 1921 overtok han sitt professorat, som han fikk beregnet anciennetet i fra 1. juli samme år. Forbindelsen med Myrselskapet blev knyttet igjen ved, at han i møte den 8. mars 1922 innvalgtes i selskapets styre. Den 7. mars 1923 valgtes han til næstformann og 7. mars 1925 til selskapets formann — den fjerde i rekken efter landbruksdirektør Tandberg, som ønsket å slutte på grunn av alder og sviktende helbred, men gikk med på å stå som styremedlem. Lende-Njaa stod som formann til sin død.

På Landbrukshøiskolen kom hans arbeide også i mange henseender til å bli å rydde nytt land. Men dette arbeide blev dessverre så altfor kortvarig. Der var ingen egen forsøksgård ferdig til ham. Han arbeidet derfor foruten på et hurtig økende antall spredte felter her på Østlandet med noen felter på Høiskolens gårdsbruk samt på endel av Åsmosen, hvor han gjorde den erfaring, at hvitmosemyr er en fortrinlig jord til å drive gjødslingsforsøk i. Til dette kom så en mengde karrforsøk, som han i mangel av andre arbeidslokaler i de første år satte i nær sagt alle de ledige vinduskarmer han fant i den nye undervisningsbygning. Omfanget av karrforsøkene øket, og i sommer hadde han 4 veksthus fulle. Det er uendelig trist at han ikke skulde oppleve å se jordkulturforsøkernes forsøksgård på Landbrukshøiskolen påbegynt. Hans siste arbeide med den sak var, at han utvirket at der av Pengelotteriets overskudd blev bevilget 50 000 kr. til begynnende bebyggelse i 5-året 1928—32. Men nu er veien jevnet noe for hans efterfølger.

Som lærer viste Lende-Njaa en betydelig evne til konsentrert fremstilling. Han gikk også i sin undervisning like på saken og skar vekk alt han syntes var overflødig. Hans forelesninger, hvorav han rakk å få gitt ut de viktigste avsnitt som kontratrykk, var innholdsrike og ga uttrykk for hans praktiske sans. Forlangte han meget arbeide av sine elever, så sparte han heller ikke sig selv. Hans arbeidsevne var langt over det sedvanlige. Og han arbeidet stadig på sine forelesninger, — ikke så at han finpusset dem, det lå ikke for ham, han var kanskje for utålmodig til det; men han samlet stadig nytt stoff, drøftet om og om igjen de forskjellige emner, la inn nye tanker. Hans muntlige fremstilling var ikke flytende, han lette etter ordene, tok ofte op igjen det han hadde sagt. Han virket noe tørr. Men han ga sine elever lødige kunnskaper i sitt fag. De hadde respekt for hans vidsyn og omfattende viden. Og de hadde tillit til ham, fordi han var strengt rettferdig.

Lende-Njaa's videnskapelige arbeide her på Ås omfattet særlig undersøkelser over jordens reaksjon og kalktrang samt undersøkelser over nyere gjødselemner. Særlig meget arbeidet han med kalkspørsmålet, og der ligger materiale til en større beretning om hans forsøk herover. Forsøkene med tang som gjødsel er vistnok ferdige til offentliggjørelse. For Statens råstoffkomité utførte han endel forsøk med norske glimmerminerale som kaligjødsel. Han fant, at mens kalivirkningen av sericitskifer var omtrent lik null således som i feldspat, var den omtrent like god som i vanlig kaligjødsel i biotit og flugopit. Resultatene av disse undersøkelser skulde vært

offentliggjort i vinter. Et annet spørsmål som han hadde tatt op var å finne midler til forebygging av frostskaade.

Lende-Njaa reiste adskillig og var godt hjemme i våre nabolands jordbruksforskning. Foruten i 1921 var han også i 1922 i Tyskland, og i 1926 var han i Italia som norsk delegert ved en internasjonal kongress i Rom som behandlet gjødslingsspørsmål m. v.

Han valgtes 7. mars 1922 til formann i Akervektstforsøkernes felleråd efter professor *Hasund* og fungerte som sådan til sin død. Lende-Njaa var som medlem av Nordiske Jordbruksforskeres Forening også virksom i det videnskapelige samarbeide mellem Nordens jordbruksforskere. Han arbeidet her særlig med forsøktstekniske spørsmål i jordkultur og kulturteknikk.

Hans siste hverv var å være medlem av en komité som uttalte sig om ansøkerne til et professorat i jordbrukslære ved Helsingfors universitet.

*

Lende-Njaa var en stadig søkende. Han var ikke rastløs, men hans tanke kunde ikke stilles tilfreds med de første og beste svar den fant. Han vilde at hans lands hovednæring skulde bygge på sikker grunn. Men grunnen fant han ikke sikker overalt, der manglet meget på det. Men derfor måtte han selv søke nedover mot det faste fjeld. Noe av det fant han, og mer hadde han funnet om han hadde fått leve lenger.

Han hadde funnet sitt rette arbeidsfelt, forskningsarbeidet, som så få er skikket for.

I sitt testamente bestemte han bl. a., at der skal settes fast et beløp på 1000 kr., hvis renter blir å anvende til skogplantning på Njåheiene. Og et annet beløp på 5000 kr. skal danne et legat «*Professor Jon Lende-Njaa's legat til myrsakens fremme*», hvis renter skal disponeres av Det Norske Myrselskap såsnart legatkapitalen har nådd en størrelse av 10 000 kr.

Disse testamentariske bestemmelser er et uttrykk for professor Lende-Njaas store kjærlighet til sitt land. Han så våre store muligheter. Han arbeidet virksommere og med større fremgang på å nyttiggjøre dem, enn det er de fleste beskåret. Hans livstråd blev klippet tidlig over, men folket lever og gir ikke slipp på det mål, at landet skal skogkledes og myrene utnyttet. Til dette arbeide vilde han bidra.

Vi høiakter og ærer ham for det!

Landbrukshøiskolen den 3. desember 1927.

Olav Klokk.

NOKRE MINNEORD

DEN 20. november fekk vi det syrgjebodet at *professor Jon Lende-Njaa* var slokna, 45 aar gamall. Dødsorsaka var svull paa heilen. Vi forstod at det var lita von for aa kunna verta heilt frisk att etter ein slik sjukdom; men vi kann so lite verta fortruleg med at han er burte, han som enndaa stod i sin kraftigaste manndom og midt oppe i arbeidet med aa kaste lys over viktige spursmaal. Vi hadde so lita raad til aa miste han. Mykje hadde vi faatt fraa hans hand, og meire venta vi.

Mest kjennt er han fraa den tid han var styrar av Myrselskapets forsøksgard og fraa det arbeid han la ned her. Eg hadde den gleda aa arbeida saman med han i 3 aar som assistent ved forsøks garden; og som nabo i fleire aar hadde eg lært aa setja den største pris paa mannen og arbeidet hans. Vi veit at forsøksledar Glærum tok fyrst til paa Mæresmyra, og han rudde vekk mykje av den tvil og misstru som folk hadde til myr dyrkinga. Men Glærum reiste snart, og Lende-Njaa kom istaden og tok fat med eit paagangsmot som er sjeldan. Det eine myrstykke etter det andre vart brote op og fekk bera grøda av ymse slag. Kwart aar var det nye stykke under opdyrking. Nye hus veks op til aa bera den aukande grøda. Daa han reiste herifraa stod det ein gard etter han paa næstan 250 maal dyrka jord. Dessutan hadde han stade for dyrkinga ved Fengselsvesenet sin gard, og der var dyrka enndaa meire. Gjenom dette arbeid har han sett seg eit varande minne. Forsøka vaks fraa det eine aar til det andre, og resultatata fraa desse kjenner folk fraa avhandlingar og stykke i tidsskrifter og blad og paa andre maatar, og det har gjort namnet hans kjært og kjennt utover landet. Naar han skreiv kunde han bruka som motto enkelte gonger: «Gjør eder jorden underdanig». I sitt arbeid viste han det. Han var alltid rede i skrift og tale aa arbeida for den sak han hadde faatt kjær — myrsaka. Misstrua og tvilen kvarv meir og meir millom folk, og istaden kom ei sterk tiltru til denne mannen og den jord han arbeidde med. Her hadde han skapt røynelege prov for kva denne jord kunde bera, her kunde alle sjaa syn for segn. Sjølv kunde han uttala at resultatata gjekk over det han hadde venta.

Daa han reiste fraa Nord-Trøndelag, etter 11 aars arbeid her, vart han heidra med Landbruksselskapets gullmedalje for det banebrytande arbeid han hadde utført.

Millom sparbygger likte han seg godt, og han var av dei godt likt. Han vaks seg saman med Sparbu; men heimbygda paa Jæren hadde fyrsteplassen i hjarta hans. Han var ein trufast ven og eit hjartegodt menneskje. Til Sparbu lengta han ofte etter han hadde flutt til Aas. Og um sumrane var han heroppe paa gamle tufter, gledde seg over den veksande grøda paa myra, og var glad over aa treffa gamle vener. Han hadde heroppe faatt ein sterk kjærleik til den jord han hadde dyrka, slik at han ikkje kunde gløyma det; han kjende seg

knytt med sterke band til denne jord, som hadde gjeve han so sterk og rik ei tru paa Noregs framtid.

Stort var det fylgje som mintest han og syrgde ved hans baalferd. Vi takkar han for det han gav oss i den stutte tid han levde, og lyser signing og fred over hans minne.

Mære i Sparbu den 30. november 1927.

Hans Hagerup.

PROFESSOR JON LENDE-NJAAS LEGAT TIL MYRSAKENS FREMME

I avdøde professor Lende-Njaas testament er følgende bestemmelse: «Til Det Norske Myrselskap utbetales kr. 5000,00 — fem tusen kroner. — Beløpet anvendes til et legat, «*Professor Jon Lende-Njaas legat til myrsakens fremme*». Legatkapitalen skal stå urørt inntil den har nådd en størrelse av kr. 10 000,00 — ti tusen kroner».

Dette blir *Det Norske Myrselskaps legat nr. 6.*

DET NORSKE MYRSELSKAPS STYRE

EFTERAT Det Norske Myrselskaps formann professor *Jon Lende-Njaa* er avgått ved døden, er nestformannen fhv. landbruksskolebestyrer og stortingsmann *Fohs. Okkenhaug*, Levanger, midlertidig rykket op som formann. Representantmøte bl. a. til valg av ny formann vil bli holdt i begynnelsen av februar 1928.

DET NORSKE MYRSELSKAPS 25-ÅRS-JUBILEUM

DEn 11te desember d. å. er der hengått 25 år siden Det Norske Myrselskap blev stiftet. Denne begivenhet vil kun bli feiret på den måte, at der på det 25de årsmøte, som vil bli holdt i landbruks-uken i begynnelsen av mars 1928, vil bli arrangert et større møte og utsendt innbydelser til autoriteter og andre interesserte.

På møtet vil Myrselskapets sekretær holde foredrag om:

Det Norske Myrselskaps virksomhet i de forløpne 25 år.